

tírozta azokat, akik a nemest paraszttá, vagy pedig a parasztot nemessé tenni akarnák és, hiszed-e ezt olvasó? azon örült, hogy ő megvágathatja a maga jobbágyságait, de nem az ő jobbágyságát."

A nemrég még oly merészgondolatu szebeni szabadkőművesek is egyszerre óvatosak lesznek.

„Tekintettel a mostanában uralkodó politikai hangulatra, — mondja ki a páholy határozata — szükségesnek láttuk szabadkőműves munkáinkat bizonytalan időre, talán örökre beszüntetni, mivel imitt-amott gyűlést tartottak, melyeket nem szerettünk volna a szabadkőművesség palástjával burkolni“.

Ezek az „imitt-amott“ tartott gyűlések arra vallanak, hogy mégsem hallgatott el mindenki. A francia felvilágosodás és forradalom eszméi egyre mélyebb társadalmi rétegekben hatnak tovább és érlelik a szabadságharc éveit az új század küszöbén. (*Bányai László*)

**ABAFFY FERENC: EGY MAGYAR KATONÁNAK,
KI 1792-BEN NOVEMBER 6-IK NAPJÁN TARTOTT
NAGY VÉRONTÁSBAN A FRANCIAKTÓL ELFOGATOTT,
FOGSÁGÁNAK IDEJÉBEN TETT
FELJEGYZÉSEI**

A Martinovics perben szerepelt Abaffy Ferenc lefoglalt irományai közül vettük a következő szöveget, amely fiktív dialógus formájában adja elő a francia eseményeket átszövő ideológiát.

Ezen folyó 792-ik esztendőnek november havának 6-ik napján a franciák kezébe estem és azon hónapnak 29-kén Francia Országnek fő városába, Párisba vitettettem. Pogány és kegyetlen nemzetnek tartván a franciákat, ámbár azalatt az idő alatt, méglen Párisba jöttem, kedveztek nekem és több más rabtársamnak is a franciák, mégis mindenkor félttem és remegve mentem velek, mert azt véltem, hogy olyanok, milyeneknek nekünk, a mi tiszteink őket leírták; de mely nagyon megcsalatoztam, mert noha én rab vagyok náluk; ők mindazonáltal nem úgy bánnak velem, mint ellenséggel, hanem mint emberrel. Nekem egy meglett, becsületes polgárnál, Lontrié Ferencnél szállást adtak, annál egy szobában vagyok, ágyam is jó vagyon, mert a hazámban sem volt különbség; minden napra 7 krom vagyon, melyet én a gazdámnak adok és ő azért engemet étellel-italal ki-tart; a ruhám, melyet a császártól kaptam, minthogy még jó, másra szükségem nincsen; fegyveremet a katonatisztnek, kinek mindennap kétszer tartozom megjelenni, kellettett adnom, ő nekem ahelyett kék, veres és fehér pántlikát varrott a ruhámra, hogy szabadon járhassek a városban. Az én házigazdám egész háza népével nagyon megszerettek engemet s én minthogy írni olvasni tudok, a deák nyelvet is valamennyire értem, más egy-méhány rab társaimmal csakhamar megtanultam franciául, erre való nézve igen sok franciával megismerkedtem. Egy időben, midőn a XIV-ik Lajos piacán magam sétálnék, egy francia megszólít s azzal egy darabig beszélgetvén kért, hogy mennék vele a házához, ottan többet és bátrabbat szólhatnánk egymással; el is mentem vele s házában sok szívesseget mutatván hozzám, azt kérdi: ha tetszenék-é nekem Franciaország.

Én: — Ugenis uram, nekem nagyon tetszik, mert ez igen szép ország.

A francia: — Hát a Constitutioja?

En: — Uram, arról én nem szólhatok, meglehet, hogy neked tetszik s nekem nem, vagy ellenbe: nekem tetszik s neked nem.

A francia: Ennél semmit nem teszek szivesebben. Én a mi Constitucionkat dicsérni nem akarom, hanem egyszer neked meg fogom magyarázni, itéld, ha jó-e vagy rossz. A mi egész Constitucionknak tehát veleje ez: a szabadság, az egyenlőség, a tulajdon és bátorságos birtok s élés.

En: — Kérek uram, magyarázd meg nekem a szabadságot.

A francia: — A szabadság nem egyéb nálunk, hanem mintahogy az emberek midőn maguk között társaságokat formáltak, mindnyájan szabadok voltak, azaz: nem voltak rabok, martalékok, szolgák, egyik a másikat vagyoniában s élelmében nem háborgathatta, ha egyik társaságban neki nem tetszett élni, a másikba mehetett, élelmét mindenfélekép kereshette és sorsát könnyebbíthette, mi tehát egyebet a szabadság alatt nem értünk, hanem hogy szabadon élhessünk, szabadon kereshessük élelmünket.

En: — Ha lehet, szóljal erről bővebben.

A francia: — Szivesen. A világ látod mikor kezdődött bizonyos az, hogy akkor annyi emberek nem voltak mint most, akkor semmi különözés ez emberek között nem volt s minthogy nemzetek nem voltak, természetesen országok sem voltak, mivel tehát az egész föld kerelsége senkié sem volt, egy pár ember itten másik és harmadik és így több amottan telepedett meg, ezek fiaikat a fiak unokákat és több-több embereket nemzettek. Az ember a maga szükségeit ki nem pótolhatta, tehát csináltak bizonyos társaságokat, mindnyájoknak szabad volt vagy ebben a társaságban megmaradni, vagy mást maguknak keresni. Hat hét vagy több emberek összejövén így szólottak egymáshoz: mi ezen társaságot formálni akarván, hogy magunk sorsán könnyebbítsünk kötelezzük magunkat arra, hogy egyik a másiknak segítségére leszünk: mi férfiak a mezei, mi aszszonyszemélyek pedig a belső gazdaságra vigyázunk, egyik a másikat magáévé nem tulajdonítja, sem egyik a másik szolgája nem léssen, hanem ha egyikönk valamiben fogyatkozást tapasztal, aztat mi mindnyájan kipótoljuk: aki magának kézi munkája által valamit keres, azt szabadon bírja, szabadon arra fordítja, amire akarja.

En: — Most itten semmit nem akarok ellen vetni, hanem mit tészen az a szó: egyenlőség?

A francia: — Barátom ezt a szót sokan igen rosszul magyarázzák és a mi ellenségünk ezen szónak rossz értelme miatt ócsárolják, tönkre teszik a mi Constitucionkat, ök az egyenlőséget úgy magyarázzák, hogy ha nekem két ökröm vagyon s neked megint egy sincsen, tehát te bátran elveheted az én egyik ökrömet, nálunk a dolog nem úgy vagyon, mert látod, hogy Darniének több értéke vagyon, mint Rangyiönnek és Lazzsénnek még mint Darniének s ezen embernek, aki itt az uccán megyen semmiije sincsen, azért mégis egyik a másikáét el nem veszi; az egyenlőséget tehát mi úgy értjük, hogy a törvény előtt egyenlők vagyunk, azaz: a törvény úgy bünteti a gazdagot mint a szegényt, az igazság valamint a gazdagnak, aszerint a szegénynek is kiszolgáltatik, amikép a gazdag, hasonlóképpen a szegény is, ha alkalmas, a tisztségek legnagyobb polcára léphet; itten nálunk semmi jobbágyság nincsen, hanem én, aki egynehány falut bírok a magam embereivel megalkuszom, hogy azon földért, melyet neki adok, mennyit fizessen.